

23/5/26(Σ)

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

4	5	4	6	6
---	---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	2	6
---	---	---	---

M.Ed. (General) 4th Semester

(2056)

LIFELONG LEARNING—IV (In all Mediums)

Paper—V, VI & VII - E08-LLL-IV

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :- Attempt **five** questions in all, including question no. 9 in (Unit V) which is compulsory. Select **one** question each from Unit I to Unit IV. All questions carry equal marks.

UNIT-I

1. How has the concept of Adult and Continuing Education evolved?
What are the aims of Adult and Continuing Education in the contemporary world and practice? 14
2. What are the Philosophical and Sociological bases of lifelong education? Explain its need and importance. 14

UNIT-II

3. What do you mean by Total Literacy Campaign? What are its objectives and strategies? Discuss in detail. 14
4. What is the role of UGC and Universities in adult, continuing, and lifelong education? Explain the field outreach programmes initiated by the Government of India. 14

UNIT-III

5. Explain the meaning and concept of Andragogy. What are the implications for lifelong learning? 14
6. Explain various teaching methods for adult learning. 14

UNIT-IV

7. Explain the impact of Lifelong Education on formal education through:
(i) Open Learning
(ii) Web-Based Education. 7+7
8. Explain various Research Areas in Adult, Continuing, and Lifelong Education. 14

UNIT-V

9. Write notes on:

- (a) Continuing Education and Empowerment of all sections of society
- (b) Sakshar Bharat
- (c) Legal literacy
- (d) Principles of Adult learning 3.5×4=14

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें, (यूनिट V) में प्रश्न संख्या 9 अनिवार्य है। यूनिट I से यूनिट IV तक प्रत्येक में से एक प्रश्न चुनें। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

यूनिट-I

1. वयस्क एवं सतत शिक्षा की अवधारणा का विकास कैसे हुआ है? समकालीन विश्व और व्यवहार में वयस्क एवं सतत शिक्षा के उद्देश्य क्या हैं? 14
2. आजीवन शिक्षा के दार्शनिक और समाजशास्त्रीय आधार क्या हैं? इसकी आवश्यकता और महत्व को स्पष्ट कीजिए। 14

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸਮਗਰ ਸਾਖਰਤਾ ਅਭਿਆਨ ਤੋਂ ਆਪਕਾ ਕਿਆ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ? ਇਸਕੇ ਉਦੇਸ਼ਯ ਅਓਰ ਰਣਨੀਤੀਯੋਂ ਕਿਆ ਹੋਂ? ਵਿਸਤਾਰ ਮੇਂ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 14
4. ਕਯਸਕ, ਸਤਤ ਅਓਰ ਆਜੀਵਨ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਮੇਂ ਯੂਜੀਸੀ ਅਓਰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਯਾਲਯੋਂ ਕੀ ਕਿਆ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਵਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਏ ਗਏ ਕਸ਼ੇਤਰੀਯ ਕਾਰਯਕਰਮੋਂ ਕੀ ਕਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਕਯਸਕ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾਸ਼ਾਸਤਰ ਕਾ ਅਰਥ ਅਓਰ ਅਵਧਾਰਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜ਼ਿਏ। ਆਜੀਵਨ ਅਧਿਗਮ ਕੇ ਲਿਏ ਇਸਕੇ ਕਿਆ ਨਿਹਿਤਾਰਥ ਹੋਂ? 14
6. ਕਯਸਕ ਅਧਿਗਮ ਕੇ ਲਿਏ ਵਿਭਿੰਨ ਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਵਿਧੀਯੋਂ ਕੀ ਕਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ। 14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਪਚਾਰਿਕ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਤੇਰ ਆਜੀਵਨ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਕੇ ਪਰਭਾਵ ਕੀ ਕਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ :
(i) ਖੁਲਾ ਅਧਿਗਮ
(ii) ਕੇਬ-ਆਧਾਰਿਤ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ। 7+7
8. ਕਯਸਕ, ਸਤਤ ਅਓਰ ਆਜੀਵਨ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਮੇਂ ਵਿਭਿੰਨ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਸ਼ੇਤਰੋਂ ਕੀ ਕਿਆ ਕੀਜ਼ਿਏ। 14

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਤੇਰ ਟਿਪਪਣੀ ਲਿਖਿਏ :

- (a) ਸਤਤ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਅਓਰ ਸਮਾਜ ਕੇ ਸਮੀ ਕਗੋਂ ਕਾ ਸਸ਼ਾਤਿਕਰਣ
(b) ਸਾਖਰ ਭਾਰਤ
(c) ਕਾਨੂਨੀ ਸਾਖਰਤਾ
(d) ਕਯਸਕ ਅਧਿਗਮ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ। 3.5×4=14

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 (ਯੂਨਿਟ V) ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ ਯੂਨਿਟ IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਿਵੇਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਹੈ ? ਸਮਕਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ? 14
2. ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਧਾਰ ਕੀ ਹਨ ? ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਕੁੱਲ ਸਾਖਰਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 14
4. ਬਾਲਗ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੂਜੀਸੀ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੇਤਰੀ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਐਂਡਰਾਗੋਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ ? 14
6. ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :
 (i) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ
 (ii) ਵੈੱਬ-ਅਧਾਰਤ ਸਿੱਖਿਆ। 7+7
8. ਬਾਲਗ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੋਜ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 14

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 (a) ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ
 (b) ਸਾਕਸ਼ਰ ਭਾਰਤ
 (c) ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਾਖਰਤਾ
 (d) ਬਾਲਗ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ। 3.5×4=14